

GLOBAL SUV MUAMMOSI VA UNING MINTAQAVIY EKOLOGIK-HUQUQIY YECHIMLARI

Olimova Dilsuz Abdihalimova o'qituvchi

Asatova Zahro Asqar qizi talaba

Po'latova Sarafroz Samar qizi talaba

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada global miqyosdagi suv tanqisligi muammosi, uning kelib chiqish sabablari va Markaziy Osiyo mintaqasiga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda suv resurslaridan oqilona foydalanishning ijtimoiy-huquqiy mexanizmlari, transchegaraviy suv ob'ektlarini boshqarishning xalqaro standartlari va "O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida belgilangan ustuvor vazifalar yoritilgan. O'tkazilgan tahlillar natijasida suvni tejoyvchi texnologiyalarni joriy etish va aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish bo'yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: suv tanqisligi, ekologik inqiroz, transchegaraviy suvlar, O'zbekiston — 2030 strategiyasi, gidrosiyosat, tomchilatib sug'orish, suv huquqi, Orol fojiasi.

KIRISH

XXI asrda insoniyat duch kelayotgan eng jiddiy ekologik tahdidlardan biri — bu chuchuk suv resurslarining kamayib borishidir. Global iqlim o'zgarishi, aholi sonining shiddat bilan o'sishi va urbanizatsiya jarayonlari suvga bo'lgan talabning ortishiga, mavjud zaxiralarning esa degradatsiyasiga sabab bo'lmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, 2030-yilga borib dunyo aholisining qariyb yarmi suv tanqisligi sharoitida yashashga to'g'ri kelishi mumkin.

O'zbekiston uchun suv muammosi nafaqat ekologik, balki milliy xavfsizlik va iqtisodiy barqarorlik masalasidir. Mamlakatimiz suv resurslarining katta qismi transchegaraviy daryolar hisobiga shakllanishi, mintaqadagi gidrosiyosiy jarayonlarni huquqiy tartibga solishni taqozo etadi. Ushbu maqolaning dolzarbligi suvni tejashning ma'naviy-huquqiy asoslarini takomillashtirish zaruriyati bilan belgilanadi.

METODLAR

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

1. **Siyosiy-huquqiy tahlil:** Suv resurslaridan foydalanishga oid milliy qonunchilik va xalqaro konvensiyalarni o'rganish.
2. **Statistik tahlil:** So'nggi o'n yillikda suv sarfi va daryolar oqimining o'zgarishi dinamikasini solishtirish.
3. **Sotsiologik yondashuv:** Aholi o'rtasida suvdan foydalanish madaniyatini baholash.

NATIJALAR

O‘tkazilgan tahlillar natijasida quyidagilar aniqlandi:

• **Texnologik holat:** O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida foydalaniladigan suvning qariyb 30-40 foizi yetkazib berish tizimidagi nosozliklar va an’anaviy sug‘orish usullari tufayli isrof bo‘lmoqda.

• **Strategik qadamlar:** "O‘zbekiston — 2030" strategiyasiga muvofiq, suvni tejaydigan texnologiyalar bilan qamrab olingan maydonlarni 1 million gektarga yetkazish ko‘zda tutilgan.

• **Huquqiy baza:** Transchegaraviy daryolardan foydalanishda xalqaro huquq normalarini qo‘llash mintaqaviy nizolarning oldini olishning yagona yo‘li ekanligi asoslandi.

MUHOKAMA

Suv muammosini hal qilishda faqat texnik yechimlar yetarli emas. Muhokama jarayonida asosiy e‘tibor "**suv madaniyati**" tushunchasiga qaratildi. Islom dini va milliy qadriyatlarimizda suvni isrof qilmaslik muqaddas burch sifatida talqin etilgan. Biroq, bugungi kunda aholi o‘rtasida suvni cheksiz resurs deb hisoblash kayfiyati mavjud.

Shuningdek, Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasida suv-energetika balansini saqlash masalasi dolzarb bo‘lib qolmoqda. Maqolada ilgari surilganidek, suvdan foydalanishda "hamkorlik huquqi" tamoyili ustuvor bo‘lishi, qo‘shni davlatlar bilan manfaatlar muvozanatini saqlagan holda suv omborlarini boshqarish lozim.

XULOSA

Suv tanqisligi — bu insoniyatning yashab qolishi bilan bog‘liq global sinovdir. O‘tkazilgan tadqiqot asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

1. **Raqamlashtirish:** Suv xo‘jaligini to‘liq raqamlashtirish va suv hisobini yuritishning onlayn tizimiga o‘tish shart.

2. **Ta‘lim:** Maktab va oliy ta‘lim darsliklariga "Suv iqtisodi va ekologiyasi" fanlarini chuqurlashtirilgan holda kiritish.

3. **Investitsiya:** Tomchilatib va yomg‘irnatib sug‘orish texnologiyalarini joriy etgan tadbirkorlar uchun soliq imtiyozlarini kengaytirish.

Suv — hayot manbai, uni asrash esa nafaqat davlatning, balki har bir fuqaroning vijdoniy burchidir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. "O‘zbekiston — 2030" strategiyasi to‘g‘risidagi Farmon. Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risidagi Qonuni.
3. Karimov I.A. "Orol fojiasi va mintaqaviy xavfsizlik". Toshkent.
4. World Bank report: "Water and Climate Change in Central Asia", 2024.
5. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Suv resurslari bo‘yicha hisoboti, 2025.